

УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ У ВИТОКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Автори: Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Денеко М.О., Телюков О.С., Казаков О.А., Борисенко В.В., Шиндер В.В., Кидонь П.В.

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія».

Кафедра психіатрії, наркології та медичної психології.

Анотація статті. У процесі викладання дисциплін необхідно дотримуватись принципу про нерозривний зв'язок навчання та виховання. Особливо великі можливості є для цього у історії. Юрій Михайлович Котермак – філософ, астроном, доктор медицини, перший український автор друкованих творів, ректор Болонського університету. Такі історичні постаті виховують у студентів почуття гордості за досягнення синів українського народу, за їх вагомий внесок у розвиток медицини та науки.

Ключові слова: виховний процес, витоки європейської освіти

У формуванні професійних морально-етичних поглядів у студентів велике значення має вивчення кращих традицій, досвіду вітчизняної та світової медичної науки, діяльності передових вчених та лікарів різних поколінь, їх морально-деонтологічних устоїв [1].

У процесі викладання дисциплін у вищих навчальних закладах медичного профілю ми повинні завжди дотримуватись принципу про нерозривний зв'язок навчання та виховання. Особливо великі можливості є для цього у історії, адже вона має невичерпний матеріал, який постійно, на кожному занятті зі студентами може слугувати для виховного процесу. Це є важливим у всіх навчальних закладах, та особливо значення це набуває у вищих медичних навчальних закладах, метою яких є підготовка лікарів, які б не тільки мали глибокі теоретичні знання і досконало володіли практичними навичками, але й уособлювали в собі найкращі людські риси. І однією з таких рис є любов до Вітчизни, до свого народу.

З моменту проголошення України незалежною державою великої уваги заслуговує знайомство студентів з історією. Патріотичне виховання завжди

було важливим, та зараз, у складній економічній ситуації, воно є особливо актуальним. Український народ подарував людству всесвітньо відомих вчених, видатних організаторів охорони здоров'я та відомих діячів медичної освіти, діяльність яких мала велике значення як для України так і для всього світу [2].

Дану статтю ми хотіли присвятити відомому українському вченому Юрію Михайловичу Котермаку - філософу, астроному, доктору медицини, першому українському автору друкованих творів, ректору Болонського університету [3].

Майбутній вчений народився 1450 року в родині збіднілого шляхтича в старовинному галицькому місті Дрогобичі, назву якого пізніше взяв за своє ім'я.

Мати, змучена тяжкою щоденною працею, померла, коли Юрко був ще малим. Ріс він із батьком і старшою сестрою. Ходив учитись грамоти до дяка церкви Св. Юра. Швидко навчився не тільки читати псалтир і часословець, а й писати. Юрко старанно вчив латинську мову, яка вживалася тоді в усіх вищих школах Європи. Після смерті батька Юрію запропонували найнятися писарчуком до львівської контори пана Айнольфа. У Львові Юрко мав змогу навчатися в кафедральній школі. Проте його мрією був університет. Найближчим до України був університет у Кракові. Попросивши розрахунок у пана Айнольфа, Юрій на початку 1469 року пристав до купецької валки, що вирушала зі Львова на Захід. Він зробив найнижчий внесок - один грош; склав присягу на вірність університетським статутам і звичаям й офіційно став студентом артистичного (філософського) факультету.

Слід відмітити, що інтелектуальна напруга цього визначного навчального і наукового центру досить помітно позначилась на всьому суспільно - політичному й культурному житті України. Українська молодь з Галичини й Волині навчалась тут від його закладення, а студенти з Лівобережної України та кияни з'явилися вже у першій половині XV століття. В університетських документах згадується, що студентів-русинів (українців) у Кракові надзвичайно багато, що вони уважні до наук і найдисциплінованіші, напрочуд рідко

порушують статут навчального закладу. За два століття (XV – XVI) в актах ректорського суду зареєстровано всього 8 порушень статуту з боку українців.

Здобуття Юрієм Дрогобичем 1470 р. ступеня бакалавра, а 1472-го - магістра свідчить про його наукові здібності й неабияку наполегливість у долатті труднощів [5].

Молодий українець для продовження навчання виїхав до Італії, до славетного Болонського університету. Життя на чужині для українців не було легким. Та матеріальні перешкоди не завадили українцеві здобути європейську славу. Тож у 1476 році Юрій Дрогобич здобув ступінь доктора вільних мистецтв. У списках лекторів Болонського університету вказується, що впродовж п'яти років (1478 – 1482) він тут читав лекції з астрономії. Водночас з викладанням астрономії українець продовжував вивчати медицину. Щоб стати доктором медицини, треба було студіювати цю науку чотири роки. Отож, виступаючи на заняттях з астрономії як доктор вільних мистецтв і професор, на лекціях з медицини Юрій Дрогобич сидів на студентській лаві. Астрономія, що її викладав доктор Юрій, і медицина, яку він студіював на лекціях, у ті часи тісно пов'язувались між собою. Кожен лікар мусив розумітись на астрономії, щоб за розташуванням небесних світил встановити час, коли можна здійснити операцію, пустити кров, коли найкраще діють ті чи інші ліки. Вважалося, що "лікар без знання астрономії подібний до ока, позбавленого здатності бачити". Тож невдовзі Юрій здобув звання доктора медицини, ставши першим українським відомим нам доктором медицини.

Отримавши посаду професора Болонського університету, вчений з Дрогобича не міг залишитись осторонь наукових течій, які здобували загальне визнання в цій вищій школі. Він підтримував зв'язки з найвидатнішими тогочасними науковцями – відомими філософами, медиками й астрономами Джіроламо Манфредо і Джованні Гарцоні, які справили великий вплив на молодого вченого.

Коло знайомств Юрія Дрогобича значно розширилося, коли він зайняв посаду ректора в 1481 році. Тоді йому виповнився лише 31 рік! Ця посада була

найважливішою у вищих навчальних закладах, ректор був «головою університету». Юрій стежив за дотриманням університетських статутів, готував з професорами розклад лекцій, заповнював вакансії, встановлював порядок оплати праці професорів, контролював їхню роботу, розподіляв лектури й організовував диспути. До того ж Юрій мав цивільну й кримінальну юрисдикцію над усіма особами, залежними від університету. П'ять століть потому на Батьківщині Котермака буде впроваджений славнозвісний Болонський процес, хоча мало хто з українці буде знати, що одним з ректорів університету, який дав назву цьому процесу, був саме їх земляк.

Поряд з навчанням і викладацькою діяльністю він писав наукові праці. У Римі вийшла перша друкована книга українського автора – «Прогностична оцінка поточного 1483 року магістра Юрія Дрогобича з Русі доктора мистецтв і медицини Болонського університету» [4].

Протягом наступних кількох років на запрошення відомих аристократичних сімей, як один із провідних астрономів того часу, він побував у багатьох містах Італії, а згодом переїхав до Кракова, де став професором Ягелонського університету. У Кракові доктор Юрій Дрогобич стає професором медицини та астрономії і продовжує наукову працю. У тогочасному Кракові дипломованих лікарів було лише кілька, а лікуванням займались найбільше знахарі і цирульники. Документ 1492 р. свідчить, що він навіть здобув титул "королівського лікаря". У 1492 році Юрія обрано деканом медичного факультету цього університету. Дрогобич проводив також так звані ресумпції – оплачувані студентами заняття, на яких із метою підготовки до екзаменів повторювався і глибше вивчався під керівництвом викладача поданий на лекціях матеріал. Ресумпції відбувалися не в університеті, а в студентських гуртожитках. Знаменно, що серед студентів Юрія Дрогобича був молодий Микола Коперник. Можливо, саме Юрій кинув у душу майбутнього автора трактату «Про обертання небесних сфер» перше зерно ідеї геліоцентричної побудови планетарної системи [5].

Юрій був одним з ініціаторів друку перших книжок давньоруською мовою у друкарні краківського міщанина Швайпольта Фіоля – «Тріодь Пісна», «Тріодь Цвітна», «Осьмогласник», «Часословець». Особливо цікавою є остання книжка, написана майже чистою українською народною мовою.

Помер Юрій Дрогобич 4 лютого 1494 р. у Кракові, де з почесними і був похований. Наукова спадщина видатного гуманіста, перетнувши кордон, сягнула його Батьківщини і певною мірою спричинилася до її духовного розвою [6].

Такі історичні постаті можуть виховувати у студентів почуття гордості за досягнення синів українського народу, за їх вагомий внесок у розвиток медицини та науки [2].

Список літератури:

1. Бажан Т. О. Особливості формування морально-етичних поглядів у студентів при вивченні курсу історії медицини // Сучасні аспекти виховного процесу у вищих навчальних закладах України : Тез. доп. міжрегіон. наук.-практ. конф., 26-27 жовт. 2000 р. – 2000. – С. 11.

2. Барціховська М. П. Нова форма патріотичного виховання під час вивчення історії медицини // Сучасні аспекти виховного процесу у вищих навчальних закладах України : Тез. доп. міжрегіон. наук.-практ. конф., 26-27 жовт. 2000 р. – 2000. – С. 11.

3. Ганіткевич Я. Історія української медицини в датах та іменах / Я. Ганіткевич. – Львів: ПТВФ «Афіша», 2004. -368 с.

4. Голяченко О. Історія медицини / О. Голяченко, Я. Ганіткевич – Тернопіль [б. в.], 2004. – 248 с.

5. Грандо О. А. Визначні імена в історії української медицини / О. А. Грандо - К.: РВА «Тріумф», 1997. – 336 с.

6. Пундій П. Українські лікарі: бібліографічний довідник / П. Пундій. – Львів. НТШ: «Атлас», 1994. – 328 с.